

Teise põlvkonna Schengeni infosüsteem – andmetega tutvumise õiguse kasutamise juhend

Kokkuvõte

Isikutel, kelle isikuandmeid teise põlvkonna Schengeni infosüsteemis (edaspidi „SIS II”) kogutakse, säilitatakse või muul viisil töödeldakse, on õigus andmetega tutvuda, õigus ebatäpseid andmeid parandada ja õigusvastaselt säilitatavaid andmeid kustutada¹. Käesolevas juhendis kirjeldatakse nende õiguste kasutamise korda.

I. Sissejuhatus teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II)

SIS II on suuremahuline IT-süsteem, mis on loodud sisepiiridel piirikontrollide kaotamist kompenseeriva meetmena ja selle eesmärk on kindlustada turvalisuse kõrge tase Euroopa Liidu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal, sealhulgas avaliku julgeoleku ja avaliku korra säilitamine ning turvalisuse kaitsmine liikmesriikide territooriumidel. SIS II on rakendatud kõigis ELi liikmesriikides, välja arvatud Küpros, Horvaatia ja Iirimaa,² ning neljas assotsieerunud riigis: Islandis, Norras, Šveitsis ja Liechtensteinis.

SIS II on infosüsteem, mis võimaldab liikmesriikide õiguskaitse-, kohtu- ja haldusasutustel täita eriülesandeid, jagades asjaomaseid andmeid. Ka Euroopa agentuuridel EUROPOL ja EUROJUST on piiratud juurdepääsuõigus sellele süsteemile.

Töödeldava teabe kategooriad

SIS II koondab kaht suurt teabekategooriat, sisaldades esiteks hoiatusteateid *isikute* kohta, keda otsitakse vahi alla võtmiseks, kes on kadunud või keda otsitakse taga seoses osalemisega kohtumenetluses, varjatud või erikontrollidega, või kolmandate riikide kodanike kohta, kelle suhtes on kehtestatud keeld siseneda Schengeni alasse või seal viibida, ja teiseks, *objektide* kohta, nagu sõidukid, reisidokumendid, krediitkaardid, mida otsitakse taga arestimiseks või nende kasutamiseks tõenditena kriminaalmenetluses või varjatud või erikontrollide tegemiseks.

Õiguslik alus

Olenevalt hoiatusteate liigist reguleeritakse teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1987/2006 (mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist) alusel küsimustes, mis kuuluvad Euroopa Ühenduse asutamislepingu IV jaotise kohase hoiatusmenetluse valdkonda – endine esimene sammu (edaspidi „SIS II määrus”), või nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK (mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist) põhjal küsimustes, mis puudutavad Euroopa Liidu lepingu VI jaotise alla kuuluvaid menetlusi – endine kolmas sammu (edaspidi „SIS II otsus”).

---

¹ Õigused on antud 20. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1987/2006 (mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist) artikli 41 ja nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK (mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist) artikli 58 kohaselt.

² Andmed pärinevad 2015. aasta juulist. Hoolimata SISi toimimisest, on Bulgaarial ja Rumeenial jätkuvalt sisepiirid. Ühendkuningriigil on juurdepääs SISile, välja arvatud hoiatusteated Schengeni territooriumile sisenemise keelamiseks.

Töödeldavate isikuandmete kategooriad

Kui hoiatusteade puudutab isikut, peab teave alati sisaldama nime, eesnime ja kõiki varjunimesid, sugu, viidet otsusele, mille alusel hoiatusteade esitatakse, ning võetavaid meetmeid. Võimaluse korral võib teade sisaldada ka sellist teavet nagu mis tahes eriomased objektiivsed füüsilised tunnused, mis on muutumatud; sünnikoht ja -aeg; fotod; sõrmejäljed; kodakondsus(ed); kas isik on relvastatud, vägivaldne või põgenenud; hoiatusteate põhjus; hoiatusteate väljastanud asutus; seosed teiste SIS II-s väljastatud hoiatusteadetega kooskõlas SIS II määruse artikliga 37 või SIS II otsuse artikliga 52.

Süsteemi ülesehitus

SIS II koosneb 1) keskinfosüsteemist („keskne SIS II”), 2) iga liikmesriigi siseriiklikust süsteemist („N.SIS II”), mis on ühenduses keskse SIS II-ga, ja 3) sideinfrastruktuurist kesksüsteemi ja riikide süsteemide vahel, mis on SIS II andmete jaoks ja kogu täiendava teabe vahetamise eest vastutavate asutuste (SIRENE büroode) vaheliseks andmevahetuseks ette nähtud krüpteeritud virtuaalne võrk³.

II. Nende üksikisikute õigused, kelle andmeid töödeldakse SIS II-s

Andmekaitse põhimõtete kohaselt antakse kõigile isikutele, kelle andmeid töödeldakse SIS II süsteemis, SIS II määruse ja SIS II otsusega eriõigused,⁴ mida analüüsitakse allpool. Iga neid õigusi omav isik võib pöörduda pädevate asutuste poole oma valitud riigis, kus SIS II töötab. See on võimalik, sest kõik riiklikud andmebaasid (N.SIS II) on identsed keskse infosüsteemi andmebaasiga⁵. Seetõttu võib nimetatud õigusi kasutada igas riigis, mis käitab süsteemi SIS II, olenemata liikmesriigist, kes väljastas hoiatusteate.

Kui isik teostab oma õigust andmetega tutvuda, lasta ebatäpsed andmed parandada ja ebaseaduslikult säilitatavad andmed kustutada, peavad pädevad asutused vastama ettenähtud tähtaja jooksul. Seega teavitatakse isikut võimalikult kiiresti ja igal juhul mitte hiljem kui 60 päeva jooksul alates päevast, millal isik juurdepääsu taotles, või varem, kui riiklike õigusaktidega on nii sätestatud⁶. Samuti teavitatakse isikut võimalikult kiiresti järelmeetmetest, mis võetakse seoses tema andmete parandamise ja kustutamise õiguse teostamisega, igal juhul mitte hiljem kui kolm kuud alates päevast, millal isik taotles andmete parandamist või kustutamist, või varem, kui riiklike õigusaktidega on nii sätestatud⁷.

Juurdepääsuõigus

Juurdepääsuõigus on võimalus igapähele, kes taotleb tutvumist andmefailis tema kohta säilitatavate andmetega, nagu osutatakse riiklikes õigusaktides. See on andmekaitse oluline põhimõte, mis võimaldab andmesubjektidel teostada kontrolli kolmandate isikute säilitatavate

---

³ SIS II andmed sisestatakse, neid ajakohastatakse, kustutatakse ja otsitakse erinevate riiklike süsteemide kaudu. Keskne infosüsteem, mis teostab tehnilist järelevalvet ja haldusfunktsioone, asub Strasbourgis (Prantsusmaa). See süsteem osutab SIS II andmete sisestamise ja töötlemise teenuseid. Keskse infosüsteemi varusüsteem, mis suudab tagada põhisüsteemi kõik funktsioonid viimase rikke korral, asub Salzburgi lähedal (Austria). Iga liikmesriik vastutab oma riikliku süsteemi sisseseadmise, käitamise ja hooldamise eest ning selle ühendamise eest keskse infosüsteemiga. Ta määrab ametiasutuse, riikliku SIS II asutuse (N.SIS II asutus), millel on keskne vastutus liikmesriigi riikliku SIS II projekti eest. Nimetatud asutus vastutab riikliku süsteemi tõrgeteta toimimise ja turvalisuse eest.

⁴ Vt SIS II määruse artikkel 41 ja SIS II otsuse artikkel 58.

⁵ Vt SIS II määruse ja otsuse artikli 4 lõike 1 punkt b.

⁶ Vt SIS II määruse artikli 41 lõige 6 ja SIS II otsuse artikli 58 lõige 6.

⁷ Vt SIS II määruse artikli 41 lõige 7 ja SIS II otsuse artikli 58 lõige 7.

isikuandmete üle. See õigus sätestatakse sõnaselgelt SIS II määruse artiklis 41 ja SIS II otsuse artiklis 58.

Juurdepääsuõigust kasutatakse selle liikmesriigi õiguse kohaselt, kus taotlus esitatakse. Menetlused, nagu ka taotlejale andmete edastamise eeskirjad, erinevad riigiti. Kui liikmesriik saab hoiatusteatega tutvumise taotluse, kusjuures ta ei ole seda ise väljastanud, peab see riik andma teate väljastanud riigile võimaluse oma seisukoha avaldamiseks seoses andmete võimaliku avaldamisega taotlejale⁸. Teavet ei edastata andmesubjektile, kui see on hädavajalik hoiatusteatega seotud seaduslike ülesannete täitmiseks või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitsmiseks.

Praegu reguleerivad juurdepääsu andmetele, mida töötlevad õiguskaitseasutused, ja seega ka SIS andmetele, kaks eri liiki süsteemi. Mõnes liikmesriigis on juurdepääsuõigus otsene, teistes kaudne.

Otse juurdepääsu korral esitab asjaomane isik taotluse otse andmeid käitlevatele asutustele (politsei, *sandarmeeria*, toll jne). Kui liikmesriigi õigus lubab, võib taotlejale saata temaga seotud teabe.

Kaudse juurdepääsu korral saadab isik oma andmetega tutvumise taotluse vastava riigi riiklikule andmekaitse järelevalveasutusele. Andmekaitseasutus teostab taotluse käsitlemiseks vajalikud kontrollid ja vastab taotlejale.

Õigus andmeid parandada ja kustutada

Juurdepääsuõigust täiendab õigus lasta isikuandmeid parandada, kui need on faktiliselt ebatäpsed või ebatäielikud, ning õigus nõuda nende kustutamist, kui neid säilitatakse ebaseaduslikult (SIS II määruse artikli 41 lõige 5 ja SIS II otsuse artikli 58 lõige 5).

Schengeni õigusraamistiku kohaselt võib hoiatusteadet muuta või selle kustutada ainult riik, kes väljastab hoiatusteate SIS IIs (vt SIS II määruse artikli 34 lõige 2 ja SIS II otsuse artikli 49 lõige 2). Kui taotlus esitatakse liikmesriigis, kes ei väljastanud hoiatusteadet, teevad asjaomased liikmesriigid juhtumi käsitlemisel koostööd, vahetades teavet ja tehes vajalikke kontrole. Taotleja peab esitama andmete parandamise või kustutamise taotluse põhjendused ja koguma taotlust toetavat teavet.

Õiguskaitsevahendid: õigus esitada kaebus andmekaitse asutusele või algatada kohtumenetlus

SIS II määruse artikliga 43 ja SIS II otsuse artikliga 59 nähakse ette õiguskaitsevahendid, mis on kättesaadavad üksikisikutele, kui nende taotlus on jäetud rahuldamata. Iga isik võib esitada mis tahes liikmesriigi õiguse kohaselt kohtule või pädevale asutusele hagi, et pääseda juurde andmetele, neid parandada või kustutada või saada teavet või hüvitist seoses teda käsitleva hoiatusteatega.

Piiriülest elementi sisaldava kaebuse käsitlemisel peaksid riiklikud andmekaitseasutused andmesubjekti õiguste tagamiseks üksteisega koostööd tegema.

---

⁸ Vt SIS II määruse artikli 41 lõige 3 ja SIS II otsuse artikli 58 lõige 3.